

MŪZIKA

Jaunatklāsmes latviešu kameroperā

EVIJA TRIFANOVA/LETA FOTO

Edgars Mākens 2014. gadā saņemot "Lielo mūzikas balvu" par mūziku teātra izrādēs "Vasarnieki" Rigas Krievu teātrī, "Sarkangalvīte un vilks" un "Ezeriņš" Nacionālajā teātrī.

ARMANDS ZNOTIŅŠ

Un kā tad latviešu simfoniskās mūzikas lielkoncerts? Atsauksmi par to nāksies pagaidīt vēl nedēļu gan Jānim Petraškevičam un Zigmaram Liepiņam, gan agrāk radīto simfonisko partitūru interpretiem, jo tagad pienākusi kārtā Edgara Mākēna kameroperai "Kontakts". Pirmizrādē notika 2021. gada 16. novembrī Ģertrūdes ielas teātrī, līdz šim pedējā izrādē – 2022. gada 30. janvārī, un šo notikumu pagājušā gada beigās visu pārējo kultūras pasākumu un skaņu ierakstu sablīvējumā būtu palaidis garām, ja vien cilvēki, kuru viedoklim uzticos, nevēstītu, ka pie pirmās izvešanas noteikti jāaiziet arī uz Ģertrūdes ielas teātri. Un viņu ieteikumam bija pamats – ja iepriekšējie Edgara Mākēna darbi klasiskās mūzikas jomā vairāk atstāja skeptiskas izjūtas, viņa veikumu popmūzikā pārzīnu tikai teorētiski, tad ar kameroperu "Kontakts" notika pavisam citādi. Grūti teikt, vai tā patiešām ir līdzšinējā virtotne Mākēna daiļradē, bet ar lielu prieku varu pieņemt arī šādu versiju.

Kā ar izrādes līdzautoriem? Viens pazīstams vairāk, cits – mazāk, taču iestudējumā iesaistīto vārdu uzskaitījums intuitīvi raisīja uzticību. Libreto radījis Sergejs Timofejevs, bet tulkojis Arvis Viguls (tas nozīmē, ka Edgara Mākēna kameroperā dzied un nedaudz arī runā latviešu valodā, un tā nepār-

ji harmonisks, un uzmanība, sekojot līdz kā muzikālajām, tā skatuviskajām norisēm, paliek neatslābstoša.

Jaunās kameroperas inspiācija ir saskarsmes punkti mazāk saistīti ar mūziku, vairāk – ar kino. Arī līdzība Leonida Desjatņikova operai "Rožentāla bērni" galvenokārt balstās uz libretis-

skrejšoais" un tā turpinājumu Deni Vilnēva režijā, gan vēl citus analogus. Tātad – Mākēna kameroperas pietiekumā solīta vide netālā nākotnē kā sekas pandēmijas izsuktajam civilizācijas un kultūras saišu saurumam parāda ne tikai pašreizējās aktualitātes, bet arī dziļākas likumsakarības.

Edgars Mākens kameroperas "Kontakts" idejām devis izteiksmīgus, kolorītus un plastiskus muzikālos vaibstus. Vār jau iztēloties, ka skaņurakstam nāktu par labu kādi krāšņāki harmoniskie izvērsumi vai konkrēti pieturas punkti vokāli instrumentālajos salikumos un tēlu dramaturģijā, taču rezultāts pirmām kārtām uzrunā ar solistiem rakstītā dziedājuma lokanību, intensitāti un gaumes izjūtu. Lirisks emociju gamma pastāvīgi mijas ar spriegāku un ekspresīvāku izteiksmi, un šādi kamerdrāmai tas neapšaubāmi pietāv. Otra pārliecinoša veiksmē – stīgu kvartetam rakstītie partitūras slāņi. Četru stīginstrumentu iespējas izziņātas tik mērķtiecīgi un atklātas tik bagātīgi, ka nekur nerodas vēlme vēl pēc papildu krāsām ar pūšaminstrumentiem un perkusijām. Pilnībā pietiek ar

elektronikas pieskārieniem, un arī bez tiem stīgu kvartets dzirdams daudzveidīgās faktūrās un raksturu pavērsienos, kopā ar solistu partijām veidojot viengabalainu un iekšēji līdzsvarotu muzikālās informācijas un muzikālās tēlainības plūsmu.

Novērtēt interpretāciju ir sarežģītāk, jo apskaņošana visu pastiprina un vienlaikus nodzēš nianšes. Taču vienu gan var pateikt – Kalvis Kalniņš un Kitija Mināte ieguldījuši nopietnu darbu, iepriekš nezināmās vokālās partijas viņi iedzīvinājuši ne tikai skaidrā un precīzā priekšnesumā, bet arī kontrastainos noskaņu un tembru savījumos. Kalvja Kalniņa iepriekšējie radošie sasniegumi ir zināmi, viņam noteikti jāseko arī turpmāk, bet Kitijas Minātes vārds jāpatur prātā. Atliek piebilst, ka stīgu kvarteta ietvaros četru pārējo jauno mūziku spēles kvalitātes neatpalika.

Visbeidzot, kameroperas "Kontakts" iestudējumu varēja uztvert ar prieku arī inscenējuma dēļ, kur Ināras Sluckas režija un mākslinieka Kriša Salmaņa veikums raksturojams kā savstarpēji saskanis, noslīpēts, stilistiski tīrs un atbilstošs arī konkrētajai spēles tēpai. Cita lieta, ka Mākēna kameroperas raisītās izjūtas, iespējams,

bija vēl drūmākas nekā izrādes veidotāju iecerētās. Būtībā "Kontakts" tiešām atbilst antiutopijas žanram, un tā nu absolūti nav režisores vai solistu vaina, ka pretstatā Deni Vilnēva filmā redzamajam Raiena Goslinga un Anas de Armasas varoņu attiecībām Ģertrūdes ielas teātri starp Kalvja Kalniņa un Kitijas Minātes tēliem tā arī nerodas nekāda jūtu ķīmija. Un, ja "Vestsaidas stāsta" finālā mazgadīgie noziedznieki saņem to, ko pelnījuši, tad 2030. gada pasaulē, kuru pārstāv tādas niecības kā Gustavs, acimredzami gaida nožēlojams gals cilvēcei vispār.

Ārpus fantastikas žanra romāniem un filmām zinātnieku vairākuma sledziens ir viennozīmīgs – radīt mākslīgo intelektu, kas spēj mīlēt, kaut vai teorētiski būs iespējams tikai vairākus gadusimtus tālā nākotnē. Tādēļ ar emocionālajām, psiholoģiskajām un eksistenciālajām problēmām cilvēkiem kaut kā būs jāietiek galā pašiem. Skaidrs, ka pēc kādiem desmit vai piecpadsmit gadiem pie Edgara Mākēna kameroperas "Kontakts" derētu atgriezties, veidojot jaunu iestudējumu Latvijas Nacionālās operas Jaunajā zālē. Varat nešaubautes, es par to atgādinašu. **KZ**

« Edgars Mākens kameroperas "Kontakts" idejām devis izteiksmīgus, kolorītus un plastiskus muzikālos vaibstus. »

protami ir patikama sasaušanās ar Jāņa Kalniņa operu "Hamlets", lai gan nūdien nevarētu teikt, ka citādā ziņā Mākēns būtu ņēmis vērā klasika partitūras studijās gūto pieredzi; uzstājas Kalvis Kalniņš un Kitija Mināte, spēlē stīgu kvartetu "Juno" (Oto Trapāns, Undine Cercina, Paula Kronentāle un Undīne Balode), bet mūzikas elektroniskos risinājumus veicusi Alise Rancāne; kameroperas iestudējuma režisore Ināra Slucka sadarbojusies ar scenogrāfu un video mākslinieku Krišu Salmani. Kopējais iespajds rodas savstarpē-

ta Vladimira Sorokina paustajām idejām, turpretī sabalsošanās ar Dmitrija Šostakoviča operu "Deguns" un Česu Mākslas festivāla iestudējumu Leonarda Bernsteina mūzikā "Vestsaidas stāsts" pamatā ir vien asociācijas, aluzijas, daudznozīmīgi konceptuālie nospiedumi. Citādi ar paralēlām kino žanrā – Sergeja Timofejeva vēstījums par noslēgtu pasauli, kurā dzīvo pašpasludinātais dzejnieks Gustavs un kā prāta, tā emociju ziņā jūtamā pārkā mākslīgā intelekta programma DIA, atsauc atmiņā gan Ridlija Skota kanonisko opusu "Pa asmeni

ĪPAŠS PIEDĀVĀJUMS VĒSTURES GRĀMATĀM

25%
15.02. – 28.02.

Pērc vēstures grāmatas ar 25% atlaidi
www.latvijamediji.lv
ar kodu VESTURE25

KULTŪRZĪMES

Laikraksta "Latvijas Avīze" pieilukums. Iznāk trešdienās. Abonēšanas indekss "Latvijas Pastā" – 1271

Izdevējs AS "Latvijas Mediji".
Reg. nr. 40103027253.
Reg. apl. nr. 000702761.
Redakcijas adrese:
Toma iela 4,
Rīga, LV-1003.
Interneta:
www.latvijamediji.lv

E-pasts:
redakcija@latvijamediji.lv
Uzziņas: 67096600.
Bezmaksas tālrunis:
80007007.

Pielikuma redaktore:
Anita BORMANE.

E-pasts: anita.bormane@latvijamediji.lv
Tālrunis 67096357
Manuskriptus atpakaļ neizsūniet. Pārpublicēšana ar "Latvijas Avīzes" piekrišanu.
PNS koda nr. LV06LPSN001000669389

Iespešsista SIA "Poligrāfijas grupa Mūkusala" tipogrāfijā.
Metiens 9 000 eks.

SLUDINĀJUMI un REKLĀMA AS "Latvijas Mediji" reklāmas aģentūra.

Direktors
Aigars STANKĒVIČS
67096698
Reklāmas nodaļa 67096699
Reklāmas aģentus Rīgā var uzaicināt pa tālr. 67096677, 67096680. E-pasts:
reklama@latvijamediji.lv

Pielikuma iznākšanu atbalsta:

Kultūras ministrija